

Zakres wiedzy i umiejętności wymaganych na poszczególnych etapach Konkursu oraz wykaz literatury obowiązującej uczniów

SZKOŁA PODSTAWOWA

Etap szkolny

Obowiązuje zakres wiedzy określony w podstawie programowej dla szkoły podstawowej (Dz.U. z 2024 r. poz. 996) dla przedmiotu historia (klasy IV – VIII) obejmujący historię Polski od Mieszka I (992 r.) do śmierci Jana III Sobieskiego (1696r.) oraz wiedza pozyskana w oparciu o literaturę obowiązującą na etapie szkolnym.

Etap rejonowy

Obowiązuje zakres wiedzy i umiejętności wskazany do etapu szkolnego oraz dodatkowa wiedza pozyskana w oparciu o literaturę obowiązującą w etapie rejonowym.

Etap ogólnopolski

Obowiązuje zakres wiedzy i umiejętności wskazany do etapu szkolnego i rejonowego oraz dodatkowa wiedza pozyskana w oparciu o literaturę obowiązującą w etapie ogólnopolskim.

Literatura:

Literaturę pomocną w przygotowaniu się uczniów do konkursu stanowią podręczniki do historii do szkoły podstawowej posiadające nr dopuszczenia MEN w podanym zakresie tematycznym.

Etap szkolny

<https://fundacjakurtyki.pl/ziarna-historii/wladcy-polscy-i-ich-zaslugi-dla-polskiej-panstwowosci/>

http://www.pinakoteka.zascianek.pl/Matejko/Poczet_1.htm

http://www.pinakoteka.zascianek.pl/Matejko/Poczet_2.htm

http://www.pinakoteka.zascianek.pl/Matejko/Poczet_3.htm

http://www.pinakoteka.zascianek.pl/Matejko/Poczet_4.htm

<https://ciekawostkihistoryczne.pl/wladcy-polski-polscy-krolowie-i-ksiazeta/>

Etap rejonowy

<https://www.katedra-wawelska.pl/wp-content/uploads/2023/09/Kr%C3%B3lowaJadwiga-strony.pdf>

<http://ksp.inten.pl/wp-content/uploads/2019/01/wyrobisz.pdf>

Etap ogólnopolski

www.katedra-wawelska.pl

Zagadnienia :

etap szkolny:

- Mieszko I i Dobrawa, chrzest Polski;
- monarchia Bolesława Chrobrego: misja świętego Wojciecha, zjazd w Gnieźnie, pierwsza koronacja w dziejach Polski, wojny z sąsiadami;
- konflikt między królem a biskupem: Bolesław Śmiały i biskup Stanisław. Śmierć biskupa, jego kanonizacja i znaczenie w dziejach Polski;
- Bolesław Krzywousty i jego testament, skutki rozbitcia dzielnicowego w Polsce 1138-1320;
- Władysław Łokietek, zjednoczenie Polski po okresie rozbitcia dzielnicowego;
- dokonania Kazimierza Wielkiego w dziedzinie polityki wewnętrznej oraz w polityce zagranicznej;
- królowa Jadwiga, Władysław Jagiełło, unia personalna w Krewie, zwycięstwo grunwaldzkie;
- związki Polski z Węgrami w XIV i XV wieku;
- najważniejsze wydarzenia związane z relacjami polsko-krzyżackimi w XIV i XV wieku;
- wojna trzynastoletnia, powstanie Prus Książęcych, włączenie części państwa krzyżackiego do Korony Polskiej;
- okoliczności zawarcia unii realnej między Polską i Litwą, jej główne postanowienia;
- demokracja szlachecka, sejm walny, wolne elekcje w Polsce;
- główne przyczyny wojen Rzeczypospolitej z Moskwą, Szwecją i Turcją;

- powstanie Bohdana Chmielnickiego na Ukrainie, potop szwedzki, obrona Jasnej Góry, Stefan Czarniecki, Jan III Sobieski, bitwa pod Wiedniem.

Daty: 966r., 1000r., 1025r., 1138r., 1308r., 1320r., 1364r., 1385r., 15 VII 1410r., 1444r., 1454r., 1466r., 1525r., 1573r., 1648r., 1655r., 12 IX 1683r.

Pojęcia: zjazd gnieźnieński, unia personalna, unia realna, dynastia, wolna elekcja, sejm walny, potop szwedzki, hołd pruski, husaria, rozbięcie dzielnicowe, pacta conventa, lenno, Rzeczpospolita Obojga Narodów.

Królowie (rozpoznawanie na obrazach Jana Matejki) : Bolesław I Chrobry, Władysław Łokietek, Kazimierz Wielki, Jadwiga Andegaweńska, Władysław Jagiełło, Kazimierz Jagiellończyk. Zygmunt Stary, Stefan Batory, Jan III Sobieski.

etap rejonowy:

Zagadnienia obowiązujące na etapie szkolnym,

Jadwiga Andegaweńska jako łącznik między Piastami, Andegawenami i Jagiellonami

daty: 18 II 1374r., 13 X 1384r., 14 VIII 1385., 18 II 1386r., II 1387r., 1391r., 11 I 1397r., 22 VI 1399r., 13 VII 1399r., 17 VII 1399r.

etap ogólnopolski:

Zagadnienia obowiązujące na etapie szkolnym i rejonowym,

Katedra jako świadek historii:

- groby królewskie: królowie pochowani w katedrze, miejsca pochówku św. królowej Jadwigi,
- groby sławnych Polaków,
- główne kaplice (Zygmuntowska, Świętokrzyska, Batorego, Wazów, św. Zofii),
- główne ołtarze: Ołtarz Ojczyzny, ołtarz koronacyjny, ołtarz Czarnego Krucyfiks, ołtarz Czarnego Krucyfiks,
- Katedra świętych: święci związani z Katedrą, pochowani w Katedrze, relikwiarze świętych w Katedrze,
- Krypta św. Leonarda,
- katedralne wieże

Zakres wiedzy i umiejętności wymaganych na poszczególnych etapach Konkursu oraz wykaz literatury obowiązującej uczniów

SZKOŁA ŚREDNIA

Etap szkolny

Obowiązuje zakres wiedzy określony w podstawie programowej dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. z 2024 r. poz. 996) obejmujący historię Polski od Mieszka I (925 r.) do śmierci Jana III Sobieskiego (1696r.) oraz wiedza pozyskana w oparciu o literaturę obowiązującą na etapie szkolnym.

Etap rejonowy

Obowiązuje zakres wiedzy i umiejętności wskazany do etapu szkolnego oraz dodatkowa wiedza pozyskana w oparciu o literaturę obowiązującą na etapie rejonowym.

Etap ogólnopolski

Obowiązuje zakres wiedzy i umiejętności wskazany do etapu szkolnego i rejonowego oraz dodatkowa wiedza pozyskana w oparciu o literaturę obowiązującą na etapie ogólnopolskim.

Literatura:

Literaturę pomocną w przygotowaniu się uczniów do konkursu stanowią podręczniki do historii dla szkoły ponadpodstawowej, posiadające nr dopuszczenia MEN w podanym zakresie tematycznym.

Etap szkolny

<https://fundacjakurtyki.pl/ziarna-historii/wladcy-polscy-i-ich-zaslugi-dla-polskiej-panstwowosci/>

http://www.pinakoteka.zascianek.pl/Matejko/Poczet_1.htm

http://www.pinakoteka.zascianek.pl/Matejko/Poczet_2.htm

http://www.pinakoteka.zascianek.pl/Matejko/Poczet_3.htm

http://www.pinakoteka.zascianek.pl/Matejko/Poczet_4.htm

<https://ciekawostkihistoryczne.pl/wladcy-polski-polscy-krolowie-i-ksiazeta/>

Etap rejonowy

<https://www.katedra-wawelska.pl/wp-content/uploads/2023/09/Kr%C3%B3lowaJadwiga-strony.pdf>

<http://ksp.inten.pl/wp-content/uploads/2019/01/wyrobisz.pdf>

Etap ogólnopolski

www.katedra-wawelska.pl

<http://www.wirtualnakatedra.pl>

Zagadnienia:

etap szkolny:

- uwarunkowania powstania państwa polskiego i jego chrystianizacji, z uwzględnieniem roli Mieszka I i Bolesława Chrobrego;
- św. Stanisław i jego znaczenie w dziejach Polski. Konflikt króla Bolesława Śmiałego z biskupem krakowskim, Stanisławem ze Szczepanowa, śmierć biskupa i jego kanonizacja;
- Bolesław Krzywousty i jego testament, skutki rozbicia dzielnicowego w Polsce 1138 - 1320;
- zagrożenia zewnętrzne (Monarchia Brandenburska, zakon krzyżacki, Mongołowie);
- proces zjednoczeniowy i zmiany terytorialne państwa polskiego w XIV i XV w.;
- wojna trzynastoletnia 1454 – 1466 i jej skutki dla Polski;
- unia personalna w Krewie, unia realna w Lublinie;
- związki Polski z Węgrami i Litwą w XIV i XV wieku;
- państwo polsko-litewskie w czasach ostatnich Jagiellonów, zmiany terytorialne państwa polsko-litewskiego i jego stosunki z sąsiadami w XVI w.;
- powstanie Rzeczypospolitej Obojga Narodów;
- następstwa zawarcia unii realnej między Koroną a Litwą;
- struktura terytorialna i ludnościowa Rzeczypospolitej Obojga Narodów;
- pierwsze wolne elekcje, artykuły henrykowskie, pacta conventa;
- polityka wewnętrzna i zagraniczna Stefana Batorego; Anna Jagiellonka, wojny z Moskwą;
- konflikty wewnętrzne i zewnętrzne Rzeczypospolitej Obojga Narodów w XVII w.;
- Znaczenie bitwy pod Wiedniem dla losów Rzeczypospolitej Obojga Narodów i Europy;

- wojny toczone przez Rzeczpospolitą Obojga Narodów w XVII w. z uwzględnieniem m.in. Stanisława Żółkiewskiego, Jana Karola Chodkiewicza, Stefana Czarnieckiego i Jana III Sobieskiego.

Daty: 14 IV 966r., 1000r., 1025r., 1138r., 1308r., 1320r., 1364r., 1385r., 15 VII 1410r., 1444r., 1454r., 1466r., 1525r., 1573r., 1648r., 1655r., 12 IX 1683r.

Pojęcia: zjazd gnieźnieński, unia personalna, unia realna, dynastia, wolna elekcja, sejm walny, potop szwedzki, hołd pruski, husaria, rozbite dzielnicowe, pacta conventa, lenno, liberum veto, Rzeczpospolita Obojga Narodów.

Królowie (rozpoznawanie na obrazach Jana Matejki, powiązane wydarzenia historyczne): Mieszko I, Bolesław I Chrobry, Bolesław Szczodry (Śmiały), Władysław Łokietek, Kazimierz Wielki, Ludwik Węgierski, Jadwiga Andegaweńska, Władysław Jagiełło, Kazimierz Jagiellończyk, Władysław Warneńczyk, Zygmunt Stary, Zygmunt August, Stefan Batory, Zygmunt III Waza, Władysław IV, Jan Kazimierz, Jan III Sobieski.

etap rejonowy:

Zagadnienia obowiązujące na etapie szkolnym,

Jadwiga Andegaweńska jako łącznik między Piastami, Andegawenami i Jagiellonami,

daty: 18 II 1374r., 13 X 1384r., 14 VIII 1385., 18 II 1386r., II 1387r., 1391r., 11 I 1397r., 22 VI 1399r., 13 VII 1399r., 17 VII 1399r.

etap ogólnopolski:

Zagadnienia obowiązujące na etapie szkolnym i rejonowym,

Katedra jako świadek historii:

- groby królewskie: królowie pochowani w katedrze, miejsca pochówku św. królowej Jadwigi,
- groby sławnych Polaków,
- główne kaplice (Zygmuntowska, Świętokrzyska, Batorego, Wazów, św. Zofii),
- główne ołtarze: Ołtarz Ojczyzny, ołtarz koronacyjny, ołtarz Czarnego Krucyfiks,
- Katedra świętych: święci związani z Katedrą, pochowani w Katedrze, relikwiarze świętych w Katedrze,
- Krypta św. Leonarda,
- katedralne wieże